

Datum van
inontvangstneming

:

28/03/2013

Zaak C-83/13**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

19 februari 2013

Verwijzende rechter:

Arbetsdomstol (Zweden)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

14 februari 2013

Verzoekende partijen:

Fonnship A/S

Svenska Transportarbetarförbundet

Verwerende partijen:

Fonnship A/S

Svenska Transportarbetarförbundet

Facket för Service och Kommunikation (SEKO)

Verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)*Achtergrond*

- 1 Het schip M/S Sava Star (hierna: „de Sava Star”) behoort toe aan de Noorse onderneming Fonnship A/S („de vennootschap”), die haar hoofdkantoor heeft in Fønnes (Noorwegen). Het schip is een in 1992 gebouwde bulkcarrier die op de internationale vaart, vooral in Europa, wordt gebruikt. In het relevante tijdvak, van 2001 tot en met 2003, was de Sava Star ingeschreven in het Panamese scheepsregister en voer zij dus onder Panamese vlag. De bemanning bestond uit zes personen: vier Poolse officieren en twee Russische matrozen. De bemanning was in dienst bij de vennootschap.

- 2 Tot het einde van de jaren negentig was de Sava Star gebonden door een door de Internationale Transportarbeidersfederatie (ITF) goedgekeurde Total Crew Cost Agreement (overeenkomst betreffende de totale kosten van de bemanning; hierna: „TTC-overeenkomst”). Volgens de vennootschap stemt het loonniveau van de TTC-overeenkomst overeen met ongeveer 60 procent van het in het ITF-Special Agreement vastgestelde loonniveau. De vennootschap stelt dat er sinds 1998 voor het schip een met een Russische werknemersorganisatie gesloten cao geldt en dat de aan boord geldende voorwaarden in overeenstemming waren met of zelfs gunstiger waren dan de voorwaarden van de TCC-overeenkomst. Volgens de TTC-overeenkomst was de vennootschap de ITF bepaalde bijdragen verschuldigd. De vennootschap wou deze bijdragen niet betalen en was onder meer om deze reden niet bereid de TTC-overeenkomst te verlengen, waardoor zij kwam te vervallen.

- 3 Tussen partijen staat vast dat het maandloon – het basisloon – voor een matroos op de Sava Star 550 USD bedroeg. Volgens de vakbonden lag dat loon onder het in Europa redelijk geachte loonniveau en diende het beter te worden afgestemd op het Europese loonniveau, aangezien het schip voornamelijk in Europa werd gebruikt.

- 4 Op vrijdag 26 oktober 2001 lag de Sava Star voor anker in de haven van Holmund. De Svenska Transportarbetareförbundet (Zweedse transportarbeidersbond; hierna: „de transportbond”) heeft de vennootschap verzocht om voor de Sava Star een door de ITF goedgekeurde cao te sluiten, te weten een Special Agreement. De vennootschap weigerde in te gaan op het verzoek van de transportbond, onder meer omdat de vennootschap reeds door een cao met een Russische werknemersorganisatie was gebonden. Vanaf die dag werden vakbondsacties ondernomen door te weigeren het schip te laden en te lossen en afmeringsactiviteiten te verrichten. Op maandag 29 oktober 2001 hebben de vennootschap en de transportbond een cao in de vorm van een Special Agreement gesloten. Overeenkomstig artikel 1, sub e, van de cao heeft de vennootschap aan de transportbond 1 794 USD aan „toetredings- en lidmaatschapsbijdragen” en „bijdragen voor het voorzieningsfonds” betaald. In een protestbrief en een verklaring heeft de kapitein van de Sava Star uiteengezet wat er volgens hem was gebeurd. De zes bemanningsleden hebben schriftelijk verklaard dat zij het niet eens waren met de door de transportbond genomen maatregelen. Vervolgens heeft het schip de haven verlaten.

- 5 Op 29 januari 2002 heeft de vennootschap bij de Arbetsdomstol (arbeidsrechtbank) een vordering ingesteld tegen de transportbond (zaak nr. A 14/02). In deze zaak heeft de vennootschap verzocht om de transportbond te veroordelen om het met eerdergenoemde bijdragen gemoeide bedrag van 1 794 USD aan de vennootschap terug te betalen en voorts om haar een schadevergoeding van ongeveer 10 000 USD te betalen voor het verlies dat zij ten gevolge van de vakbondsactie heeft geleden.

- 6 Op 8 maart 2002 heeft de transportbond bij de Arbetsdomstol een vordering ingesteld tegen de vennootschap (zaak nr. A 39/02). In deze zaak heeft de transportbond verzocht om de vennootschap te veroordelen om haar een schadevergoeding van in totaal 10 000 USD te betalen wegens schending van de cao. De transportbond voert aan dat de vennootschap, toen het schip op 5 maart 2002 in de haven van Reykjavik lag, in strijd met artikel 1, sub d, f en g, van de cao een gemachtigde vertegenwoordiger van de transportbond de toegang tot bepaalde documenten heeft geweigerd en hem heeft verboden in contact te treden met de bemanning aan boord.
- 7 Op 18 februari 2003 lag de Sava Star voor anker in de haven van Köping. Toen was de overeenkomst van 2001 niet meer van kracht. Op een soortgelijke wijze als de transportbond dit in 2001 had gedaan, heeft de Facket för Service och Kommunikation (vakbond voor diensten en communicatie; hierna: „SEKO”) de vennootschap verzocht om een cao, een Special Agreement, te ondertekenen. Nadat de vakbond actie had ondernomen, hebben de vennootschap en SEKO op 19 februari 2003 een Special Agreement gesloten. Overeenkomstig de cao heeft de vennootschap ook 1 794 USD aan „servicebijdragen” en „bijdragen voor het voorzieningsfonds” betaald aan SEKO. Ook ditmaal hebben de zes bemanningsleden schriftelijk verklaard dat zij het niet eens waren met de maatregelen van de vakbond. Het schip lag twee dagen voor anker in de haven en voer toen uit.
- 8 Op 11 maart 2003 heeft de vennootschap bij de Arbetsdomstol een vordering ingesteld tegen SEKO (zaak nr. A 53/03). In deze zaak heeft de vennootschap verzocht om SEKO te veroordelen om haar de betrokken bijdragen terug te betalen en voorts om haar een schadevergoeding van 6 000 EUR te betalen voor het verlies dat zij ten gevolge van de vakbondsactie heeft geleden.
- 9 Ten slotte heeft de transportbond op 17 juni 2003 een vordering ingesteld tegen de vennootschap (zaak nr. A 137/03). In deze zaak heeft de transportbond verzocht om de vennootschap te veroordelen om haar een schadevergoeding van in totaal ongeveer 256 000 USD te betalen omdat de vennootschap tijdens de geldingsduur van het Special Agreement voor 2001 de op het schip aanwezige bemanning geen loon heeft betaald overeenkomstig artikel 1, sub a, van de overeenkomst. Dat bedrag stemt overeen met het verschil tussen het aan de bemanning betaalde loon en het loon dat overeenkomstig het Special Agreement had moeten worden betaald.
- 10 Artikel 1, sub a, van de overeenkomst van 2001 bepaalt dat de vennootschap zich ertoe verbindt „elke zeeman te werk te stellen overeenkomstig de thans geldende voorwaarden van de standaard-cao van de ITF (ITF-standaardovereenkomst)[”].
- 11 (omissis: vragen inzake de nationale procedure)
- 12 (omissis)

- 13 (omissis)
- 14 (omissis)
- 15 Ten tijde van de vakbondsactie gold het EG-Verdrag. Derhalve zal de Arbetsdomstol hieronder de begrippen EG-Verdrag en het EG/EER-recht hanteren.

Geschil

- 16 Het eerste geschilpunt betreft de vraag of de vakbonden zijn gehouden tot terugbetaling van de bijdragen die de vennootschap bij de ondertekening van de betrokken cao's aan elk van hen heeft betaald. De vennootschap heeft aangevoerd dat de cao's of, subsidiair, de contractuele bedingen inzake de bijdragen deels krachtens de bepalingen van het contractenrecht inzake de ongeldigheid en deels wegens de onrechtmatigheid van de gevoerde collectieve actie, ongeldig zijn. De vakbonden betwisten dat zij tot terugbetaling zijn gehouden. Zij voeren aan dat de betrokken cao's en bedingen geldig zijn. Anders dan de vennootschap betoogt, is er volgens hen geen sprake van ongeldigheid op grond van het contractenrecht. Zij hebben eveneens betwist dat de vakbondsactie onrechtmatig was. Tot slot betogen zij dat indien de vakbondsactie onrechtmatig zou worden bevonden, daaruit niet volgt dat de cao's ongeldig zijn.
- 17 Het tweede geschilpunt betreft de vraag of de vakbonden de vennootschap een schadevergoeding verschuldigd zijn voor het verlies dat zij ten gevolge van de vakbondsactie heeft geleden. Volgens de vennootschap vloeit deze verplichting voort uit het feit dat zij werd gedwongen om ongeldige overeenkomsten te sluiten (zie punt 16 hierboven) of, subsidiair, direct uit het feit dat de vakbondsactie onrechtmatig was. De vakbonden hebben betwist dat zij op een van de aangevoerde gronden schadeplichtig zijn, doch erkennen dat de gevorderde bedragen op zich redelijk zijn.
- 18 Het derde geschilpunt betreft de vraag of de vennootschap de transportbond een algemene schadevergoeding is verschuldigd. De transportbond heeft aangevoerd dat de vennootschap het Special Agreement van 2001 heeft geschonden door in maart 2002 een gemachtigde vertegenwoordiger van de vakbond de toegang tot bepaalde documenten te weigeren en hem te verbieden in contact te treden met de bemanning aan boord van het schip, en voorts door tijdens de geldingsduur van de overeenkomst de bemanning van het schip geen loon te betalen overeenkomstig de voorwaarden van het Special Agreement. De vennootschap heeft de feiten erkend, doch betwist haar schadeplichtigheid met het betoog dat de cao of, subsidiair, de bedingen van de overeenkomst om de hierboven uiteengezette redenen ongeldig zijn (punt 16).
- 19 De feiten staan grotendeels vast tussen partijen. Zij zijn het evenwel oneens over de vraag of er ten tijde van de twee vakbondsacties tussen de vennootschap en de Russische werknemersorganisatie voor de *Salva Star* een geldige cao bestond.

Verzoek om een prejudiciële beslissing

- 20 De Arbetsdomstol heeft in juni 2011 de hoofdzitting gehouden en [...] heeft [...] bij beslissing van 1 februari 2012 het Hof van Justitie van de Europese Unie verzocht om een prejudiciële beslissing.
- 21 In die beslissing heeft de Arbetsdomstol op basis van een voorlopige analyse vastgesteld dat er overtuigende gronden zijn om aan te nemen dat noch de cao's in hun geheel noch de artikelen van het Special Agreement waarop de vennootschap en de transportbond hun respectieve aanspraken baseren, op grond van de door de vennootschap aangevoerde gronden van het contractenrecht (onder meer het ontbreken van toestemming, de onbevoegdheid, de onrechtmatige dwang en de oneerlijke contractuele bedingen) nietig kunnen worden geacht. De Arbetsdomstol is dan ook tot de voorlopige slotsom gekomen dat de vennootschap op geen van die gronden terugbetaling kan verkrijgen of kan vermijden dat zij de transportbond een schadevergoeding moet betalen, en dat het voornaamste argument van de vennootschap derhalve ook wat de tegen de transportbond ingestelde schadevordering betreft, moet worden afgewezen.
- 22 De Arbetsdomstol heeft vervolgens geoordeeld dat moest worden nagegaan of de vakbondsactie rechtmatig was, teneinde uitspraak te kunnen doen over de vordering in haar geheel.
- 23 Wat de rechtmatigheid van de collectieve actie betreft, is tussen partijen betwist of de vakbondsactie in strijd was met bepaalde voorschriften van het EG/EER-recht en of het Zweedse recht inzake onder meer de rechtmatigheid van vakbondsacties deze voorschriften schendt. In dit verband wordt onder meer betwist of de voorschriften van het EG/EER-recht inzake het vrij verrichten van diensten in het onderhavige geval – aangezien het schip in Panama was geregistreerd – überhaupt toepassing vinden in het kader van de vraag naar de rechtmatigheid van de collectieve actie. Zoals hierna wordt uiteengezet, heeft de Arbetsdomstol geoordeeld dat zij deze vraag moest beantwoorden om het geschil in zijn geheel te kunnen beslechten.

Nationale bepalingen inzake de rechtmatigheid van collectieve acties

- 24 Het recht om collectieve acties te organiseren is een grondwettelijk recht dat is neergelegd in een bepaling van hoofdstuk 2 van de Zweedse grondwet (Regeringsformen), waarin de fundamentele rechten en vrijheden van de burger zijn opgesomd. Volgens § 17 (thans § 14) van hoofdstuk 2 mogen werknemersorganisaties, alsmede werkgevers en werkgeversorganisaties collectieve acties organiseren, tenzij bij wet of overeenkomst anders is bepaald.
- 25 In de Lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet [medbestämmandelagen; wet (1976:580) inzake de medezeggenschap van werknemers; hierna: „medezeggenschapswet”] worden beperkingen gesteld aan het recht om collectieve acties te organiseren. In § 41 van die wet wordt aangegeven in welke

gevallen niet mag worden gestaakt wanneer tussen werknemers en werkgevers een cao bestaat. Het is met name verboden collectieve acties te organiseren met het oog op het verkrijgen van een wijziging van een cao.

- 26 Uit § 42, eerste alinea, van de medezeggenschapswet volgt volgens de rechtspraak dat het ook verboden is om collectieve acties te organiseren om intrekking of wijziging te verkrijgen van een tussen derden gesloten cao. In het zogenoemde Britannia-arrest [...] heeft de Arbetsdomstol vastgesteld dat het verbod ook geldt wanneer in Zweden een collectieve actie wordt georganiseerd om af te dwingen dat een cao tussen buitenlandse partijen op een arbeidsplaats in het buitenland wordt ingetrokken of gewijzigd, wanneer een dergelijke collectieve actie in de verhouding tussen de cao-partners volgens de toepasselijke buitenlandse wetgeving verboden is.
- 27 Bij de zogenoemde lex Britannia, die op 1 juli 1999 in werking is getreden, heeft de wetgever de werkingssfeer van het in het Britannia-arrest neergelegde beginsel willen beperken. In het voorstel voor de Lex Britannia [...] is bepaald dat de regeling is bedoeld om de zogenaamde sociale dumping te voorkomen. Zij behelst drie bepalingen van de medezeggenschapswet (§ 42, derde alinea – in de versie die gold vóór 15 april 2010 – en §§ 25a en 31a). Deze bepalingen luiden als volgt. Het verbod op collectieve actie dat voortvloeit uit het in § 42 van de medezeggenschapswet opgenomen Britannia-beginsel geldt enkel wanneer de arbeidsverhouding een zo nauwe band heeft met de Zweedse arbeidsmarkt dat de medezeggenschapswet rechtstreeks toepasselijk is. Doorgaans ontbreekt een dergelijke band in geval van arbeid in het buitenland of in bepaalde gevallen waarin de arbeid in Zweden een tijdelijk karakter heeft. Collectieve acties die volgens het Britannia-beginsel verboden zouden zijn, zijn in dergelijke gevallen dus niet verboden. Een cao die na een dergelijke collectieve actie tot stand is gekomen, geldt in Zweden zelfs indien deze naar buitenlands recht ongeldig is op grond dat deze door middel van een collectieve actie tot stand is gekomen (§ 25a). Een dergelijke cao heeft zelfs voorrang boven een eerder gesloten cao waarop de medezeggenschapswet niet rechtstreeks van toepassing is, voor zover deze cao's niet met elkaar verenigbaar zijn (§ 31a).
- 28 Naar aanleiding van het Laval-arrest van het Hof van Justitie (zie hieronder) zijn de Lag (1999:678) om utstationering av arbetstagare [wet (1999:678) inzake de terbeschikkingstelling van werknemers] en de medezeggenschapswet (omissis) gewijzigd.
- 29 Wat het recht betreft om tegen een niet door een cao gebonden werkgever een collectieve actie te organiseren, is de situatie naar Zweeds recht de volgende. [...]
- 30 Heeft een niet door een cao gebonden werkgever werknemers in dienst die lid zijn van een werknemersorganisatie, en organiseert deze organisatie een collectieve actie om af te dwingen dat een cao wordt gesloten, dan is deze collectieve actie voornamelijk bedoeld om te verkrijgen dat voor haar eigen leden een cao-regeling,

bijvoorbeeld inzake de loonvoorwaarden, wordt vastgesteld. Indien de cao tot stand komt, kunnen de werknemers zich daarna rechtsgeldig beroepen op de bedingen van de cao in plaats van de bedingen van hun oorspronkelijke individuele arbeidsovereenkomsten. Zoals de vennootschap heeft gesteld, kunnen individuele arbeidsovereenkomsten zodoende geheel of gedeeltelijk buiten werking worden gesteld. Het is toegestaan om met dat doel collectief actie te voeren. Hierbij gaat het om een fundamenteel recht op collectieve beïnvloeding van de loon- en arbeidsvoorwaarden, dat voortvloeit uit meerdere internationale instrumenten.

- 31 Een werknemersorganisatie mag zelfs collectief actie voeren tegen een werkgever om een cao inzake loon- en arbeidsvoorwaarden af te dwingen, ook al is ten tijde van de collectieve actie geen van zijn werknemers lid van deze organisatie. Door een dergelijke regeling zullen werknemers die lid worden en leden die werknemer worden, onder de cao-regeling vallen.
- 32 Voorts is het gebruikelijk dat een cao bepaalt dat de werkgever jegens zijn cao-partner – de werknemersorganisatie – gehouden is om de cao ook toe te passen op werknemers die niet zijn aangesloten bij de vakbondsorganisatie die partij is bij de cao. Men spreekt daarbij van niet-aangesloten werknemers. Dit betekent evenwel niet dat deze niet-aangesloten werknemers met een beroep op de cao aanspraak kunnen maken op de in de cao vastgestelde loon- en arbeidsvoorwaarden. In de praktijk kan de werknemersorganisatie evenwel afdwingen dat de bedingen van de cao in plaats van de individuele overeenkomsten op de niet-aangesloten werknemers worden toegepast. Indien de werkgever de bedingen van de overeenkomst niet naleeft, maakt hij inbreuk op de cao. Overeenkomstig de §§ 54 en 55 van de medezeggenschapswet is hij de vakbond dan een schadevergoeding verschuldigd.
- 33 Aangezien een werkgever op straffe van schadevergoeding is gehouden om de in een cao vastgestelde loon- en arbeidsvoorwaarden toe te passen op alle werknemers op wie de overeenkomst betrekking heeft, ongeacht of zij al dan niet bij de overeenkomstsluitende organisatie zijn aangesloten, bestaat er op de Zweedse arbeidsmarkt een soort minimumloonregel. Een dergelijke regel houdt in de praktijk in dat individuele arbeidsovereenkomsten voor de niet-aangesloten werknemers worden beïnvloed en gewijzigd wanneer de werkgever een cao met een dergelijke verplichting sluit, wat kan worden beschouwd als één van de doelstellingen van de contractuele bedingen die de cao-partners zijn overeengekomen. Een collectieve actie met het oog op het tot stand laten komen van een cao die onder meer dergelijke bedingen bevat, wordt naar Zweeds recht doorgaans rechtmatig geacht.

Bepalingen van EG/EER-recht

- 34 Artikel 49 EG (thans artikel 56 VWEU) bepaalt dat in het kader van de daaropvolgende bepalingen de beperkingen op het vrij verrichten van diensten

binnen de Gemeenschap verboden zijn ten aanzien van de onderdanen van de lidstaten die in een ander land van de Gemeenschap zijn gevestigd dan dat waarin degene is gevestigd te wiens behoefte de dienst wordt verricht.

- 35 De EER-Overeenkomst bevat een soortgelijke bepaling.

DIENSTEN

Artikel 36

1. In het kader van de bepalingen van deze overeenkomst zijn er geen beperkingen van het vrij verrichten van diensten binnen het grondgebied van de overeenkomstsluitende partijen ten aanzien van de onderdanen van de lidstaten van de EG en de EVA-staten die in een andere lidstaat van de EG of een EVA-staat zijn gevestigd dan die, waarin degene is gevestigd te wiens behoefte de dienst wordt verricht.

- 36 Het Hof van Justitie heeft zich in twee zaken betreffende collectieve acties uitgesproken over de uitlegging van artikel 49 EG, inzake het vrij verrichten van diensten, en artikel 43 EG (thans artikel 49 VWEU), inzake het recht van vestiging. Het gaat daarbij ten eerste om de Laval-zaak (arrest van 18 december 2007, *Laval un Partneri*, C-341/05, Jurispr. blz. I-11767) en ten tweede om de zogenoemde Viking Line-zaak (arrest van 11 december 2007, *International Transport Workers' Federation en Finnish Seamen's Union*, C-438/05, Jurispr. blz. I-10779).

- 37 In het Laval-arrest heeft het Hof over de Lex Britannia het volgende geoordeeld:

„De artikelen 49 EG en 50 EG verzetten zich ertegen dat in een lidstaat het verbod voor vakbondsorganisaties om een collectieve actie te organiseren teneinde intrekking of wijziging van een door derden gesloten cao af te dwingen, afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat de actie betrekking heeft op arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden waarop de nationale wet rechtstreeks van toepassing is.”

- 38 Bovendien bestaat er onder meer een verordening, met name verordening (EEG) nr. 4055/86 van de Raad van 22 december 1986 houdende toepassing van het beginsel van het vrij verrichten van diensten op het zeevervoer tussen de lidstaten onderling en tussen de lidstaten en derde landen. Artikel 1 ervan bepaalt dat het vrij verrichten van zeevervoerdiensten tussen de lidstaten onderling en tussen de lidstaten en derde landen van toepassing is op de onderdanen van de lidstaten die in een andere lidstaat zijn gevestigd dan in die van degene voor wie de diensten worden verricht. Voorts is daarin bepaald dat deze verordening eveneens geldt voor buiten de Gemeenschap gevestigde onderdanen van de lidstaten en voor buiten de Gemeenschap gevestigde scheepvaartondernemingen die worden gecontroleerd door onderdanen van een lidstaat, indien hun schepen in deze lidstaat zijn geregistreerd overeenkomstig de wetgeving van die lidstaat.

Argumenten van partijen

Rechtmatigheid van de collectieve actie

- 39 De vennootschap heeft, samengevat, onder meer het volgende aangevoerd:
- De collectieve actie was bedoeld om de reeds voor het schip geldende cao buiten werking te stellen. De vennootschap had een geldige cao gesloten met een Russische werknemersorganisatie. De collectieve actie was derhalve onrechtmatig uit het oogpunt van de medezeggenschapswet.
 - Ongeacht of er voor het schip al dan niet een geldige cao bestond, was de collectieve actie hoe dan ook bedoeld om de individuele arbeidsovereenkomsten van de bemanningsleden buiten werking te stellen en was zij ook om die reden onrechtmatig. De collectieve actie was onrechtmatig aangezien zij in strijd was met het fundamentele rechtsbeginsel dat een derde geen afbreuk mag doen aan andermans overeenkomst, of het nu een cao dan wel een individuele arbeidsovereenkomst betreft.
 - Aangezien de collectieve actie was bedoeld om de individuele arbeidsovereenkomsten buiten werking te stellen, was zij hoe dan ook onrechtmatig wegens schending van het EG/EER-recht en van de voorschriften ervan inzake het verbod van discriminatie op grond van nationaliteit en het vrij verrichten van diensten.
 - Het EG/EER-recht vindt als onderdeel van de Zweedse rechtsorde ook toepassing in het kader van de vraag of de collectieve actie rechtmatig was, aangezien de vennootschap haar hoofdkantoor in Noorwegen heeft en derhalve een rechtssubject van een EVA-staat is.
- 40 De vakbonden zijn om de volgende redenen een tegengestelde mening toegedaan.
- De collectieve actie was niet onrechtmatig uit het oogpunt van § 42 van de medezeggenschapswet of het Britannia-beginsel, onder meer omdat er voor het schip geen geldige cao bestond. Bijgevolg betrof het een rechtmatige collectieve actie tegen een niet door een cao gebonden werkgever.
 - Zelfs indien er een geldige cao tussen de vennootschap en een Russische werknemersorganisatie bestond, was de collectieve actie niet in strijd met het Britannia-beginsel, onder meer omdat er voor de op de scheepsbemanningsleden geen verplichting tot arbeidsvrede gold.
 - Indien de collectieve actie niet onrechtmatig was uit het oogpunt van § 42 van de medebestemmingswet of het Britannia-beginsel, was zij evenmin onrechtmatig wegens schending van het EG/EER-recht.

- Indien er voor het schip een geldige cao zou bestaan en de collectieve actie zou worden geacht in te druisen tegen het Britannia-beginsel, zou deze actie nog steeds rechtmatig zijn ingevolge de in § 42 van de medezeggenschapswet (Lex Britannia) vastgestelde uitzondering op het beginsel, ongeacht of het EG/EER-recht al dan niet van toepassing is.
 - Het EG/EER-recht is echter niet van toepassing, aangezien het schip in Panama was geregistreerd.
- 41 Bij schrijven van 7 december 2012 hebben de vakbonden gepreciseerd dat zij hun argumentatie aanpasten en zich voortaan beriepen op de Lex Britannia, zelfs indien het EG/EER-recht toepassing vindt in het kader van de vraag of de collectieve actie rechtmatig was. De vakbonden wijzen erop dat de door de vennootschap aangevoerde overeenkomst was gesloten met een Russische organisatie, te weten een buiten de EG/EER gevestigde organisatie. Volgens hen staat het Unierecht niet in de weg aan de toepassing van een nationale regeling die vakbonden toestaat collectief actie te voeren om met werknemersorganisaties uit derde landen gesloten cao's buiten werking te stellen.

Belang van de registratie van het schip in Panama

- 42 Aangaande het belang van het feit dat het schip in Panama is geregistreerd, heeft de vennootschap het volgende aangevoerd. De vennootschap heeft haar hoofdkantoor in Noorwegen en is bijgevolg een Noors rechtssubject en dus een rechtssubject van een EVA-staat. De vennootschap was en is in Noorwegen als reder actief. Ten gevolge van de collectieve acties die in Zweedse havens tegen het schip zijn gevoerd, heeft de vennootschap in het EER-gebied geen zeevervoerdiensten kunnen verrichten. De Sava Star voer onder de Panamese vlag, aangezien het schip als transportmiddel in Panama was geregistreerd. Dat het recht van de vlaggenstaat overeenkomstig de internationale maritieme beginselen moet worden beschouwd als het recht dat de contractuele verhouding tussen de bemanning en haar werkgever beheerst, brengt niet mee dat de vennootschap, als Noors rechtssubject, niet valt onder de in de EER-overeenkomst en het EG-Verdrag neergelegde voorschriften inzake het vrij verrichten van diensten.
- 43 In dit verband hebben de vakbonden het volgende aangevoerd. De Sava Star heeft geen daadwerkelijke band met Panama. Hoewel het schip in Panama is geregistreerd, zou het volgens de inschrijving in het Panamese scheepsregister enkel in het kader van „de Europese handel” worden gebruikt. Het schip is ook effectief voornamelijk in Europa gebruikt. Door de inschrijving van de Sava Star in het Panamese scheepsregister is het Panamese recht, namelijk het recht van de vlaggenstaat, van toepassing op de rechtsverhouding tussen de vennootschap en de bemanning. Deze registratie was bedoeld om normale vakbondsactiviteiten, redelijke loonschalen en toezicht op de omstandigheden aan boord inzake veiligheid en behandeling van de bemanning te verhinderen. De in de EER-

overeenkomst en het EG-Verdrag neergelegde voorschriften inzake het vrij verrichten van diensten vinden geen toepassing in het kader van de vraag of de collectieve actie rechtmatig was, aangezien de onder de cao vallende activiteit in Panama werd verricht.

Noodzaak van een verzoek om een prejudiciële beslissing

- 44 De Arbetsdomstol is, zoals hierboven uiteengezet, tot de slotsom gekomen dat moest worden nagegaan of de collectieve actie rechtmatig was alvorens het geschil in zijn geheel te kunnen beslechten.
- 45 Zou de Arbetsdomstol tot de slotsom komen dat niet was bewezen dat de door de vennootschap aangevoerde overeenkomst naar Russisch recht een geldige cao was, dan zou deze vennootschap niet hebben aangetoond dat zij voor de Sava Star was gebonden door een geldige cao met een andere werknemersorganisatie. In dat geval kan de collectieve actie niet worden geacht te zijn bedoeld om een bestaande en aan boord van het schip geldende cao buiten werking te stellen. Dit betekent dat de collectieve vakbondsactie dus niet in strijd was met § 42 van de medezeggenschapswet en het Britannia-beginsel. In dat geval raakt de kwestie van de toepasselijkheid van het EG/EER-recht in het kader van de vraag naar de rechtmatigheid van de collectieve actie zonder voorwerp. Dan wordt de vennootschap als een Zweedse vennootschap behandeld en kan er geen sprake zijn van discriminatie op grond van nationaliteit.
- 46 De vennootschap heeft evenwel aangevoerd dat in laatstgenoemd geval de collectieve actie hoe dan ook was bedoeld om de individuele arbeidsovereenkomsten van de bemanning buiten werking te stellen of te wijzigen, waardoor de collectieve actie onrechtmatig moet worden geacht. De vakbonden hebben aangevoerd dat het was toegestaan om collectieve acties te organiseren tegen een niet door een cao gebonden werkgever. In haar beslissing heeft de Arbetsdomstol geoordeeld dat de vakbondsacties, gelet op de door de vennootschap aangevoerde feiten, uit het oogpunt van de medezeggenschapswet niet onrechtmatig kunnen worden geacht.
- 47 Gelet op die beoordeling heeft de vennootschap samenvattend gevorderd dat de collectieve actie haar onrechtmatig karakter behield, aangezien zij in strijd is met het EG/EER-recht. De vraag rijst dan ook of de vennootschap ten tijde van de collectieve actie überhaupt wel onder het grondbeginsel van het EG/EER-recht inzake het vrij verrichten van diensten viel.
- 48 In haar beslissing heeft de Arbetsdomstol onder meer het volgende verklaard. Uit de rechtspraak van het Hof van Justitie volgt dat zowel het recht om collectief actie te voeren als het vrije verkeer van goederen en diensten fundamentele rechten van het EG-recht zijn. Wanneer deze twee rechten conflicteren, lijkt het EG-recht te bepalen dat moet worden beoordeeld of de collectieve actie in een grensoverschrijdende situatie een beperking vormt in de zin van artikel 49 EG en,

zo ja, in hoeverre die beperking is gerechtvaardigd. In het kader van deze beoordeling wordt nagegaan of sprake is van een legitiem doel en wordt de evenredigheid getoetst. Tegen de achtergrond van de rechtspraak van het Hof van Justitie oordeelt de Arbetsdomstol dat hierover geen prejudiciële vraag moet worden gesteld.

- 49 Een beoordeling op basis van het voornoemde vereist evenwel dat de fundamentele beginselen van het EG/EER-recht inzake het vrij verrichten van diensten toepassing vinden in het kader van de vraag of de collectieve actie in casu rechtmatig was.
- 50 Voor het geval de Arbetsdomstol zou oordelen dat er voor het schip een geldige cao bestond en zij zodoende ingevolge het Britannia-beginsel zou oordelen dat de collectieve actie uit het oogpunt van de medezeggenschapswet onrechtmatig was, beroepen de vakbonden zich op de uitzondering van de Lex Britannia. Het resultaat van de beoordeling op dit punt kan verschillen naargelang het EG/EER-recht en de in het Verdrag opgenomen voorschriften inzake het vrij verrichten van diensten al dan niet van toepassing zijn op de beoordeling. Ook in dit geval kan de Arbetsdomstol haar beoordeling niet verrichten zonder een uitspraak te doen over de toepasselijkheid van het EG/EER-recht.
- 51 Uit een en ander volgt dat de vraag of de vennootschap ten tijde van de collectieve actie onder het grondbeginsel van het EG/EER-recht inzake het vrij verrichten van diensten viel, van doorslaggevend belang is om te oordelen of de collectieve actie rechtmatig was.

Toepasselijkheid van het EG/EER-recht

- 52 (omissis) De Arbetsdomstol [heeft bij tussenvonnissen geoordeeld] dat de gevolgen die het Unierecht via de EER-overeenkomst voor de Lex Britannia heeft, niet relevant zijn voor de beoordeling van de rechtmatigheid van de collectieve actie. In dit verband heeft Arbetsdomstol het volgende vastgesteld. Ten tijde van de collectieve actie was het schip in Panama geregistreerd en voer het onder de Panamese vlag. Vaststaat dat het recht van de vlaggenstaat geldt voor de arbeidsverhoudingen aan boord van het schip. Bijgevolg kan worden aangenomen dat het schip in het relevante tijdvak de Panamese nationaliteit had. Dat het schip ten tijde van de collectieve actie in handen was en nog steeds in handen is van een te Noorwegen gevestigde vennootschap, doet niet af aan deze vaststelling. Hoewel de vennootschap partij is in het geding, is de nationaliteit van het schip en niet het hoofdkantoor van de eigenaar doorslaggevend voor de beoordeling ervan. De registratie van een schip in een ander land dan dat van het hoofdkantoor van de eigenaar ervan heeft tot doel, tenzij anders overeengekomen, dat de met het schip verband houdende verhoudingen worden beheerst door de wet van het land van registratie. De Arbetsdomstol kan derhalve oordelen dat het EG/EER-recht niet van toepassing is op de werknemers aan boord van een onder een vlag van buiten de EG/EER varende schip.

- 53 De vennootschap blijft erbij dat zij onder de fundamentele regels van het EG/EER-recht inzake het vrije verkeer van goederen en diensten valt aangezien zij haar hoofdkantoor in Noorwegen heeft.
- 54 Derhalve rijst de vraag of het voor de hand ligt hoe het Unierecht moet worden uitgelegd, met andere woorden of het evident is of de voorschriften van het EG/EER-recht inzake het vrij verrichten van diensten toepassing vinden in een geval als het onderhavige. De Arbetsdomstol kan geen duidelijke gevolgen trekken uit de tekst van het Verdrag waarin dus is bepaald dat beperkingen van het vrij verrichten van diensten binnen de [EG/EER] verboden zijn ten aanzien van de onderdanen van de EG/EER-lidstaten die in een ander land van de EG/EER zijn gevestigd dan dat waarin degene is gevestigd te wiens behoeve de dienst wordt verricht. Uit het Viking Line-arrest van het Hof van Justitie kan mogelijkwerwijs worden afgeleid dat onder vestiging in de zin van artikel 43 EG precies de registratie van een schip in een bepaalde staat wordt verstaan. Daaruit zou kunnen worden afgeleid dat de vennootschap, door de registratie van de Sava Star in Panama, voor dit schip buiten de EG/EER was gevestigd. Volgens de Arbetsdomstol heeft het Hof van Justitie zich nog niet uitgesproken over de in casu aan de orde zijnde vraag. Tegen de hierboven uiteengezette achtergrond acht de Arbetsdomstol het dan ook noodzakelijk te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de vraag of de in de EER-overeenkomst opgenomen voorschriften inzake het vrij verrichten van diensten in de vorm van zeevervoerdiensten, waarvoor er overeenkomstige voorschriften bestaan in het EG-Verdrag, van toepassing zijn op de vervoerdiensten naar een EG/EER-land, wanneer de in een EVA-staat gevestigde transportonderneming het schip heeft geregistreerd in / uitgevlagd naar een derde land buiten de EG/EER.
- 55 De Arbetsdomstol gaat ervan uit dat de EER-overeenkomst en de bepalingen ervan met een equivalent in de Verdragen kunnen worden beschouwd als een integrerend onderdeel van de Verdragen en dat het Hof van Justitie bijgevolg bevoegd is om een prejudiciële beslissing te geven overeenkomstig artikel 267 VWEU (vroeger artikel 234 EG).

Prejudiciële vraag

- 56 Tegen de hierboven uiteengezette achtergrond en onder verwijzing naar haar beslissing van 1 februari 2012, [...] verzoekt de Arbetsdomstol om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag.
- 57 Is het voorschrift in de EER-Overeenkomst inzake het vrij verrichten van diensten, te weten zeevervoerdiensten, – waarvoor een overeenkomstig voorschrift bestaat in het EG-Verdrag – van toepassing op een in een EVA-staat gevestigde vennootschap met betrekking tot haar vervoerdiensten naar een EG-lidstaat of een EVA-staat waarvoor een schip wordt gebruikt dat in een derde land buiten de EG/EER is geregistreerd en onder de vlag van dat land vaart?

[...]